

Summa theologiae I, q. 3, a. 4

Zda je v Bohu složení esence a bytí / Utrum in Deo sit compositio essentiae, et esse

1. Zdá se, že esence a bytí v Bohu nejsou totéž. Kdyby tomu totiž tak bylo, pak by se k Božimu bytí nic nepřidávalo. Ale bytí, k němuž se nic nepřidává, je obecným bytím, které se vypovídá o všech věcech. Z toho by tedy plynulo, že Bůh je obecné jsoucnost, které lze vypovídat o všech věcech. To je však nesprávné podle onoho výroku z knihy *Moudrosti* (14,21): „Nesdělitelné jméno dali stromům a kamenům.“ Boží bytí tedy není jeho esencí.

2. Dále: Jak bylo výše řečeno, o Bohu můžeme vědět, zda jest, nemůžeme však vědět, co jest. Tudíž není totéž Boží bytí a jeho „co jest“ neboli „co“ neboli přirozenost.

Proti tomu však je to, co praví Hilarius v sedmé knize *O Trojici*: „bytí není v Bohu akcidentem, ale o sobě existující pravdou“. Tedy to, co existuje o sobě v Bohu, je jeho bytí.

Odpovídám: Bůh není pouze svou esencí, jak bylo ukázáno, ale také svým bytím. To lze prokázat mnoha způsoby.

Za prvé: Cokoli je v něčem, co je mimo jeho esenci, musí mít svou příčinu buď v principech esence, tak jako akcidenty označující specifickou vlastnost provázejí druh: např. schopnost smíchu provází člověka a je zapříčiněna bytostnými principy druhu; nebo musí mít svou příčinu v něčem vnějším, jako je teplota ve vodě zapříčiněna ohněm. Je-li tedy samo bytí věci něčím jiným než její esence, je nutné, aby bytí oné věci bylo zapříčiněno buď něčím vnějším, nebo bytostnými principy téže věci. Je však nemožné, aby bytí bylo zapříčiněno pouze bytostnými principy věci, protože žádná věc si nestačí k tomu, aby byla příčinou svého bytí, má-li zapříčiněné bytí.

Videtur quod in Deo non sit idem essentia et esse. Si enim hoc sit, tunc ad esse divinum nihil additur. Sed esse cui nulla fit additio, est esse commune quod de omnibus praedicatur, sequitur ergo quod Deus sit ens commune praedicabile de omnibus. Hoc autem est falsum, secundum illud Sap. XIV, *incommunicabile nomen lignis et lapidibus imposuerunt*. Ergo esse Dei non est eius essentia.

Praeterea, de Deo scire possumus an sit, ut supra dictum est. Non autem possumus scire quid sit. Ergo non est idem esse Dei, et quod quid est eius, sive quidditas vel natura.

Sed contra est quod Hilarius dicit in VII de Trin., *esse non est accidens in Deo, sed subsistens veritas*. Id ergo quod subsistit in Deo, est suum esse.

Respondeo dicendum quod Deus non solum est sua essentia, ut ostensum est, sed etiam suum esse. Quod quidem multipliciter ostendi potest.

Primo quidem, quia quidquid est in aliquo quod est praeter essentiam eius, oportet esse causatum vel a principiis essentiae, sicut accidentia propria consequentia speciem, ut risibile consequitur hominem et causatur ex principiis essentialibus speciei; vel ab aliquo exteriori, sicut calor in aqua causatur ab igne. Si igitur ipsum esse rei sit aliud ab eius essentia, necesse est quod esse illius rei vel sit causatum ab aliquo exteriori, vel a principiis essentialibus eiusdem rei. Impossibile est autem quod esse sit causatum tantum ex principiis essentialibus rei, quia nulla res sufficit quod sit sibi causa essendi, si habeat esse causatum.

To, čeho bytí se liší od jeho esence, tedy musí mít bytí zapříčiněné něčím jiným. Toto však nelze říci o Bohu, protože o Bohu tvrdíme, že je první účinnou příčinou. Je tedy nemožné, aby v Bohu bylo něčím jiným bytí a něčím jiným jeho esence.

Za druhé: Bytí je aktualitou veškeré formy či přirozenosti; dobrota či lidství se totiž označují jako aktuální pouze tehdy, jestliže tímto označením míníme, že jsou. Samo bytí se tedy musí vztahovat k esenci, která je něco jiného než bytí, jako akt k potenci. Protože tedy v Bohu není nic potenciálního, jak bylo výše ukázáno, vyplývá z toho, že esence v něm není něco jiného než jeho bytí. Tudíž jeho esence je jeho bytím.

Za třetí: Stejně jako to, co má oheň a není ohněm, je ohnivě skrze účast, tak to, co má bytí a není bytím, je jsoucí skrze účast. Bůh však je svou esencí, jak bylo výše ukázáno. Jestliže snad tedy Bůh není svým bytím, pak bude jsoucím skrze účast, a nikoli skrze esenci. V tom případě tedy nebude prvním jsoucnem, což je nesmyslné tvrzení. Tudíž Bůh je svým bytím, a nikoli pouze svou esencí.

Na první námitku odpovídám: Něco, k čemu se nic nepřidává, lze chápat dvojím způsobem. Jedním způsobem tak, že k jeho pojmu patří, aby se mu nic nepřidávalo, jako např. k pojmu nerozumného živočicha patří, aby byl bez rozumu. Jiným způsobem se chápe něco, čemu se nic přidává, protože k jeho pojmu nepatří, aby se mu něco přidávalo, jako např. obecný živočich je bez rozumu, protože k pojmu obecného živočicha nepatří, aby měl rozum; ale k jeho pojmu nepatří ani to, aby byl prostý rozumu. Boží bytí je tedy bytím bez přidávání prvním způsobem, zatímco obecné bytí je bytím bez přidávání druhým způsobem.

Oportet ergo quod illud cuius esse est aliud ab essentia sua, habeat esse causatum ab alio. Hoc autem non potest dici de Deo, quia Deum dicimus esse primam causam efficientem. Impossibile est ergo quod in Deo sit aliud esse, et aliud eius essentia.

Secundo, quia esse est actualitas omnis formae vel naturae, non enim bonitas vel humanitas significatur in actu, nisi prout significamus eam esse. Oportet igitur quod ipsum esse comparetur ad essentiam quae est aliud ab ipso, sicut actus ad potentiam. Cum igitur in Deo nihil sit potentiale, ut ostensum est supra, sequitur quod non sit aliud in eo essentia quam suum esse. Sua igitur essentia est suum esse.

Tertio, quia sicut illud quod habet ignem et non est ignis, est ignitum per participationem, ita illud quod habet esse et non est esse, est ens per participationem. Deus autem est sua essentia, ut ostensum est. Si igitur non sit suum esse, erit ens per participationem, et non per essentiam. Non ergo erit primum ens, quod absurdum est dicere. Est igitur Deus suum esse, et non solum sua essentia.

Ad primum ergo dicendum quod aliquid cui non fit additio potest intelligi dupliciter. Uno modo, ut de ratione eius sit quod non fiat ei additio; sicut de ratione animalis irrationalis est, ut sit sine ratione. Alio modo intelligitur aliquid cui non fit additio, quia non est de ratione eius quod sibi fiat additio, sicut animal commune est sine ratione, quia non est de ratione animalis communis ut habeat rationem; sed nec de ratione eius est ut careat ratione. Primo igitur modo, esse sine additione, est esse divinum, secundo modo, esse sine additione, est esse commune.

Na druhou námitku odpovídám: Bytí se vypovídá dvojím způsobem. Jedním způsobem označuje akt bytí, jiným způsobem označuje složení výroku, které si vytváří duše, když spojuje predikát se subjektem. Chápeme-li tedy bytí prvním způsobem, nemůžeme znát Boží bytí, stejně jako nemůžeme znát jeho esenci, můžeme však znát jeho bytí pochopené druhým způsobem. Víme totiž, že je pravdivý tento výrok, který tvoříme o Bohu, když říkáme: „Bůh jest“. A víme to z jeho účinků, jak bylo řečeno výše.

Otázky k textu:

Jaké námitky uvádí Tomáš proti tvrzení, že esence a bytí v Bohu spadají vjedno? Jak na tyto námitky odpovídá? Jaké argumenty ve prospěch tohoto tvrzení sám uvádí v hlavní části článku? Pokuste se rekonstruovat jeho tři argumenty v jednotlivých krocích.

Ad secundum dicendum quod esse dupliciter dicitur, uno modo, significat actum essendi; alio modo, significat compositionem propositionis, quam anima adinvenit coniungens praedicatum subiecto. Primo igitur modo accipiendo esse, non possumus scire esse Dei, sicut nec eius essentiam, sed solum secundo modo. Scimus enim quod haec propositio quam formamus de Deo, cum dicimus Deus est, vera est. Et hoc scimus ex eius effectibus, ut supra dictum est.